

De kromme paaskaars van Kooko

(uitleg bij het overhandigen van een Kongolese paaskaars aan de Sint-Vincentiusparochie van Buizingen)

Kooko is een kindsoldaat. Vorig jaar is hij in ons Onthaalhuis voor mensen in nood opgevangen, in afwachting van zijn ontslag uit het leger. Op Kerstdag is hij 18 jaar geworden.

Hoe is Kooko in het leger geraakt? Vier jaar geleden, hij was toen 14 jaar oud, was hij met zijn vrienden aan 't voetballen op een zandpleintje in één van de vele cités van Kinshasa. Een vrachtwagen met soldaten stopt bij de spelende jongens. Ze zeggen hen dat het leger veel soldaten nodig heeft om te gaan vechten tegen de rebellen. Als ze soldaat willen worden, zullen ze iedere maand 100 dollars krijgen (4000 Bf). Kooko is erg aangesproken door dat enorme bedrag. Hij is immers van school weggestuurd omdat zijn ouders het schoolgeld niet meer kunnen betalen. En het dagelijks geldgebrek thuis zorgt er ook voor dat er niet veel te eten valt. En Kooko stemt toe, hij biedt zich aan als kandidaat voor het leger.

Hij volgt een vorming van drie maanden, leert schieten en krijgt een soldatenuniform. En dan wordt hij naar het front gestuurd bij ons in de Kasayi, in de streek van Dimbelenge. Daar heeft hij veel schrik gehad en honger geleden. Als maandelijks soldij kreeg hij maar 12 dollars in plaats van 100, en hij moest er dikwijls maanden op wachten. Een jaar geleden was hij het allemaal moe. Hij loopt weg uit zijn eenheid en gaat te voet naar Kananga, 100 km ver. En dan moet hij nog een afstand van 1000 km doen om bij zijn ouders in Kinshasa te geraken. Daar wil hij naar toe. In Kananga wordt hij echter aangehouden als deserteur in oorlogstijd en belandt in de gevangenis. Daar heb ik hem voor het eerst ontmoet.

In de gevangenis was Kooko altijd triest en hij vermagerde snel. Omdat hij minderjarig was, konden wij in samenwerking met onze advocaten zijn vrijlating bekomen. En we vangen hem op in ons Onthaalhuis, in afwachting van zijn demobilisatie. In ons centrum krijgt hij kleren, een bed, eten en medische verzorging. Maar hij blijft triest, koppig, wil niets doen, alleen maar slapen. Op een dag vinden wij gaatjes gebrand in zijn matras: Kooko rookt hennep...

In oktober maken we een grote verandering mee in Kananga: een telefoonmaatschappij komt er zich vestigen. En we kopen een GSM voor ons centrum. Op een dag geeft Kooko mij een klein stukje verfrommeld papier met een telefoonnummer er op. "Waarschijnlijk van mijn ouders" zegt hij. We tikken het nummer in en, inderdaad, we belanden bij zijn ouders in Kinshasa. Sinds vier jaar heeft hij geen contact meer met zijn familie. Eerst spreekt hij met vader, en dan met moeder. Ik hoor hem nog erg opgewonden roepen in de telefoon: "Nee, mama, ik ben niet dood! Ik leef! Ja, ik ben het, uw kind, Kooko!" Na een gesprek van 15 minuten, laat hij een diepe zucht, trekt zijn rode klak van zijn hoofd, duwt die met beide handen in zijn ogen en begint te snikken. Wanneer hij uitgeweend is, vertelt hij dat zijn ouders in Kinshasa geruchten hadden opgevangen dat hun zoon gedood was aan het front.

Kooko heeft nog verschillende gesprekken met zijn ouders, en hij stopt met hennep roken. Hij verandert, hij bloeit open. Op een dag zegt hij dat hij iets wil doen. Samen met andere kindsoldaten van ons centrum leert hij zeep en kaarsen maken.

Maar na een tijdje is er de fut weer uit, hij wordt weer neerslachtig. We vinden nog meer gaatjes gebrand in zijn matras, hij is weer aan hennep toe. Hij wordt op het matje geroepen. Hij weet dat we helemaal geen drugs kunnen toestaan in ons centrum. Daarom smeekt hij: "Papa Ivo, pardon! Pardon, papa!". En dan vertelt hij dat hij een hele week niet geslapen heeft; ieder nacht heeft hij lelijke nachtmerries. Na zoveel maanden verblijf in ons centrum vertelt hij dan eindelijk wat hem eigenlijk kwelt. In Dimbelenge, aan het front, heeft hij dorpelingen gedood, burgers die de leeftijd hebben van zijn ouders. Ze waren ervan beschuldigd zo gezegd in contact te staan met de rebellen. Hij heeft ze moeten doden, op bevel van zijn commandant. Dat heeft hem heel diep gekwetst. Ieder nacht komen de geesten van die mensen die hij gedood heeft, hem interpellieren. Samen met het personeel van ons centrum hebben we veel tijd genomen om Kooko te begrijpen en aan te moedigen.

Op een dag hebben we de gelegenheid hem een uitdaging aan te bieden. Enkele weken voor Pasen waren de paaskaarsen die een groep christenen uit Duitsland ieder jaar naar Kananga verzendt nog niet aangekomen. Om er zeker van te zijn Pasen in de gevangenis te kunnen vieren met een paas-

kaars, vraag ik aan Kooko: "Ben jij bekwaam een paaskaars te maken voor de paasviering in de gevangenis?" Hij antwoordt: "Ja, dat kan ik" Ik geef hem een hoop resten van oude kaarsen. Onmiddellijk schiet hij aan het werk. De volgende dag komt Kooko, fier als een gieter, mij zijn paaskaars brengen. Hij zet die op tafel, vraagt lucifers en steekt ze aan om te laten zien dat ze brandt. En inderdaad ze brandt, 't is een echte kaars. Kinderhanden die een geweer hebben gebruikt om te doden, hebben deze paaskaars gemaakt...

Deze paaskaars van Kooko is nog geen 30 cm hoog, ze is niet kaarsrecht, ze is krom, maar 't is een echte paaskaars. Want zoveel mensen als Kooko willen opstaan, rechtkomen, verrijzen, een nieuw leven beginnen, maar dat verloopt aarzelend en treuzelend zoals deze kromme kaars. Deze kaars symboliseert de wil en de inspanningen van het Kongolese volk om te verrijzen. Verrijzenisgeloof verloopt niet zo rechtlijnig zoals rechte Europese paaskaarsen ons doen vermoeden.

.....

25 jaar priesterleven in Kongo zit vol met duizenden verhalen zoals dat van Kooko. Die zijn niet altijd zo aangenaam, dat vraagt moeite om er mee bezig te zijn, maar het is die moeite waard. Soms bevinden we ons op glad ijs. Want in oorlogstijd worden de rechten van heel wat mensen vertrapt, andere mensen staat men zelfs naar het leven. Om mensenlevens te redden, ze weg te stoppen en weg te smokkelen, lopen we soms risico's. We moeten dan wel een beetje liegen en komedie spelen (nog goed dat we dat in Scheut geleerd hebben). Ja, er is nog altijd glad ijs onder de tropenzon.

Missionaris zijn is iedere dag knutselwerk doen. De groten en machtigen der aarde maken veel kapot omwille van eigen profijt en met als gevolg veel onschuldige slachtoffers; we tellen nu al drie miljoen doden omwille van de oorlog. Wat zij kapot maken, proberen wij dan met kleine en zwakke mensen weer in elkaar te knutselen., gesteund door de verrezen Christus.

Maar ook gesteund door Onze Lieve Vrouw van Halle. Ik heb haar klein beeldje ginder op mijn kamer staan; wanneer er problemen zijn zonder duidelijke oplossingen, dan steek ik een kaarsje aan; bijna iedere dag brandt er een kaarsje... Onder ons gezegd, staat zij wel op haar plaats in de basiliek van Halle? Want ze is een zwarte moeder die haar kleine de borst geeft. En in ons Onthaalhuis zitten er altijd zwarte ondervoede moeders met voedingsproblemen betreffende hun magere kindjes. Daarom hebben we er al aan gedacht om ons centrum toe te wijden aan Onze Lieve Vrouw van Halle. We kunnen ze natuurlijk niet weg halen uit de basiliek, maar een levensgrote kopie van het beeld van Halle zou niet misstaan in ons centrum.

Wij zijn ook gesteund door Jef Cardijn, de kardinaal. Zijn geest blijft actief leven in Kongo. De volkswijsheid zegt: horen, zien en zwijgen, maar Cardijn heeft gezegd: zien, oordelen en handelen. "Horen, zien en zwijgen" wordt veel toegepast in oorlogstijden en op plaatsen waar de rechten van de armsten worden vertrapt. Uit schrik. Maar de armen blijven dan arm en slaafs en fatalist. "Zien, oordelen en handelen" is veel gevaarlijker, maar wordt door heel wat groepen in Kongo gebruikt als methode om er boven op te komen. Dat leidt tenslotte tot de overtuiging dat het beter is rechttop te sterven dan geknield als slaven te leven.

Steun komt ook van onze eigen wortels. Hier mag ik niet vergeten moeder te vernoemen die altijd heeft voorgeleefd hoe trouw en kranig te blijven in moeilijke omstandigheden.

Mag ik ten slotte aan pastoor Erik vragen om die paaskaars van Kooko niet te rap helemaal op te branden, maar ze wel af en toe eens aan te steken om te denken aan het Kongolese volk dat het erg moeilijk heeft, maar moedig zoekt naar verrijzenis, in de naam van onze Heer Jezus Christus. Amen.

Buizingen, 25 mei 2003

Ivo Vanvolsem

Ivo

Langs deze weg wil ik u van harte danken voor uw blijken van sympathie voor onze missie in Kongo, ter gelegenheid van mijn zilveren priesterjubileum: een gebed, een wenskaart, aanmoedigende woorden, bloemen, giften, interesse voor ons werk bij armen, gevangenen, kindsoldaten, gerechtskinderen, straatkinderen, weduwen en wezen, terminale zieken, ondervoede en ontmoedigde mensen... Het heeft me veel deugd gedaan.

Men heeft mij gevraagd mijn preek van de jubileumviering uit te schrijven. Ik bied u die tekst aan als herinnering aan die mooie dag.

Moge God u zegenen voor uw aandacht voor deze kleine en zwakke mensen in wie Christus ons de hand reikt.

Dank u.

Ivo Vanvolsem

*Ik kom nog eens af
samen met Paul.
Jug.*